

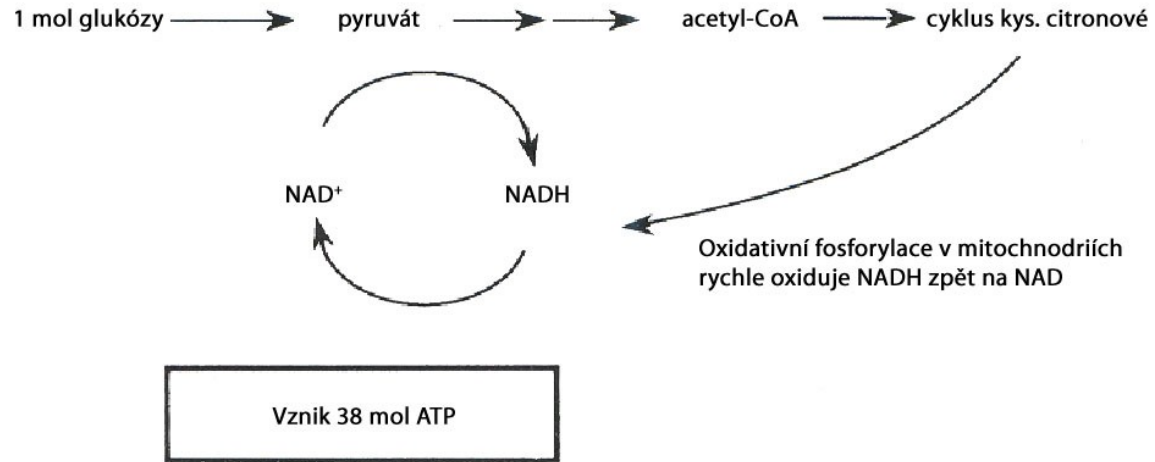
Metabolismus kyslíku v organismu

Měření energetického výdeje

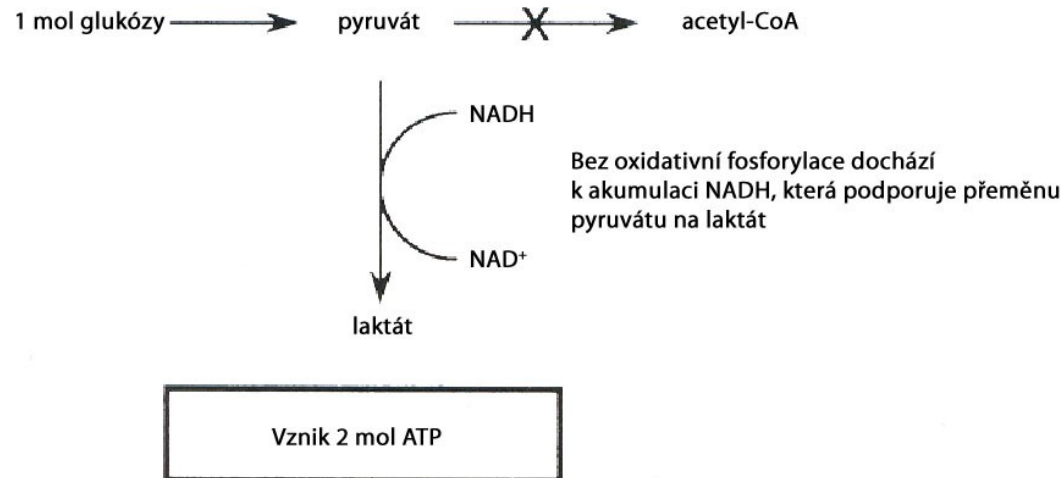
Dusíková bilance

Doc.MUDr. Milan Dastych, CSc., MBA

Aerobní metabolismus

Anaerobní metabolismus

Snížená dodávka kyslíku do tkání

Oxidativní metabolismus se snižuje

Hromadí se NADH (NAD se snižuje)

Pyruvát se přeměňuje na laktát
namísto acetyl-CoA

hromadí se laktát

Tvoří se málo ATP (nedostatek ATP)

Porucha intracelulárního prostředí
(vzestup Ca a Na; pokles K a Mg)

smrt buňky

Účinná respirace/oxygenace tkání záleží na

- pO_2 a obsahu O_2 ve vdechovaném vzduchu
- ventilaci / perfuzi
- výměně plynů v plicích
- koncentraci hemoglobinu
- vazbě kyslíku na hemoglobin
- srdečním výdeji a perfuzi tkání

Složení suchého atmosferického vzduchu

	78%	dusík
	20.9%	kyslík
	0,03%	oxid uhličitý
cca	1,0%	inertní plyny

Parciální tlak kyslíku

Atmosferický tlak 101,5 kPa

$$pO_2 = (101,5 - 6,25) * 0,21 = \mathbf{19,9 \text{ kPa}}$$

	pO_2 (kPa)
Vdechovaný vzduch	19,9
Vydechovaný vzduch	15,4

Kyslíkový gradient

	pO ₂ [kPa]
atmosferický vzduch	19,9
alveolární vzduch	14,6
arteriální krev	13,3
venózní krev	5,3
cytoplazma buněk	2,7
mitochondrie	0,3

FiO₂

Frakční inspirační kyslík

atmosferický vzduch.....	0,21
arteficiální ventilace obvykle.....	0,4
čistý kyslík	1,0

Mrtvý prostor

Prostor bez výměny s atmosferickým vzduchem

- anatomický mrtvý prostor (dýchací cesty)
- alveolární mrtvý prostor (neperfundované alveoly)

Ventilace

Zajišťuje výměnu plynů mezi atmosférou a plicemi

Perfuze

Krevní prokrvení plic

Možné příčiny hypoxie

Atmosferický vzduch

Nízký parciální tlak kyslíku

vysoká nadmořská výška – vysoké hory, výškové lety

spotřebovaný kyslík – hoření v uzavřeném prostoru

vysoký obsah CO₂ - psí jeskyně

hypoventilace

útlum dechového centra (Hypnotika, Morfin)

bolest při dýchání (poranění hrudníku, pleuritida)

slabost dýchacích svalů (vyčerpané osoby)

Možné příčiny hypoxie

Difuze kyslíku přes alveolokapilární membránu

plicní edém
fibrotický proces

Poměr ventilace / perfuze

alveolární ventilace je přibližně	4 l/min.
srdeční výdej průměrně	5 l/min
V/P poměr =	0,8

Plicní zkratky

**Vyjadřují % neoxygenované krve po průchodu plicemi
[< 5.0 % ; < 0.05]**

**Zahrnují krev protékající neventilovanými oblastmi plic
(atelektáza, šoková plíce)**

Možné příčiny hypoxie

hemoglobin

Koncentrace celkového hemoglobinu
anémie

Efektivní koncentrace hemoglobinu

oxyhemoglobin

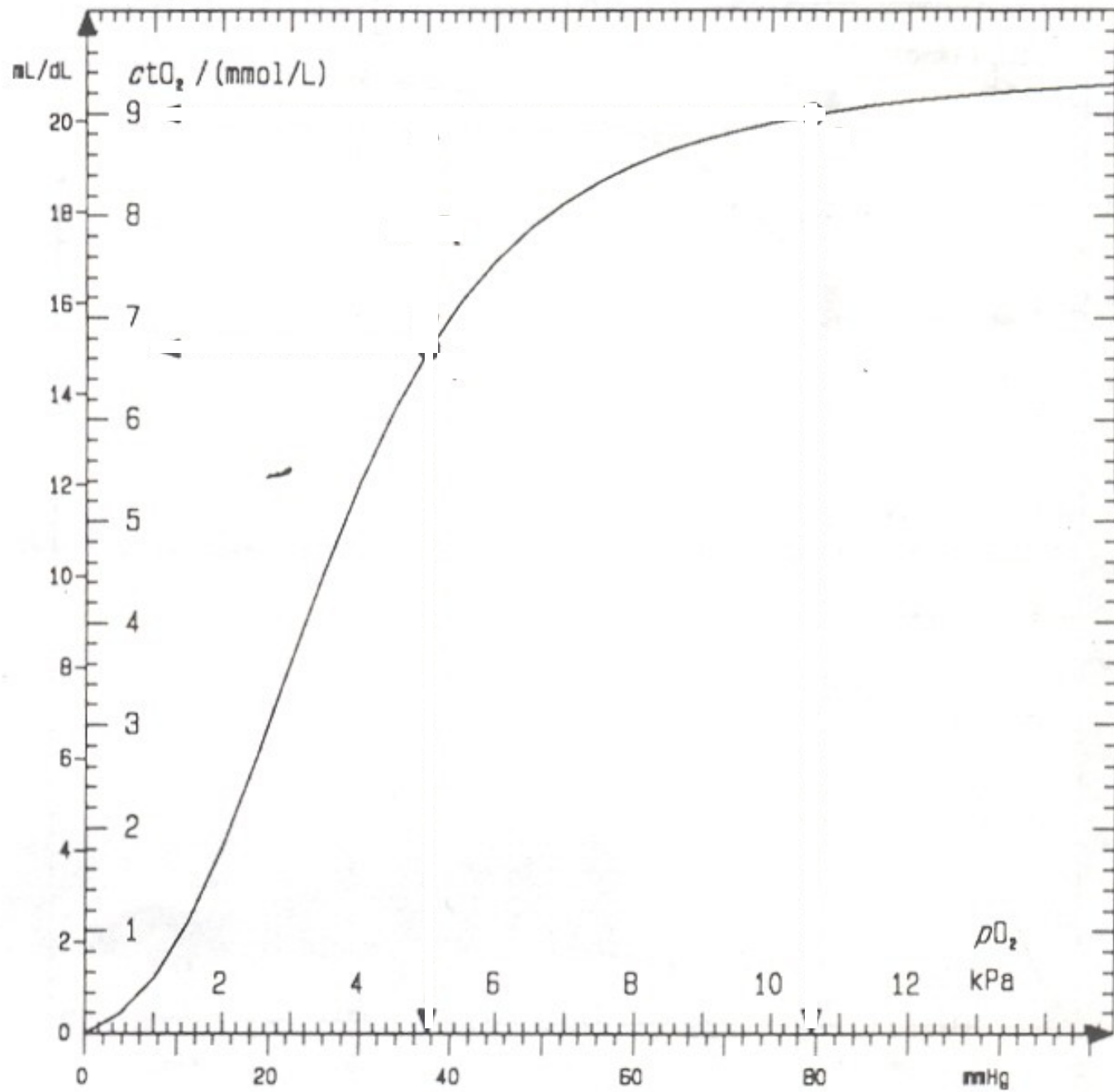
karbonylhemoglobin
methemoglobin

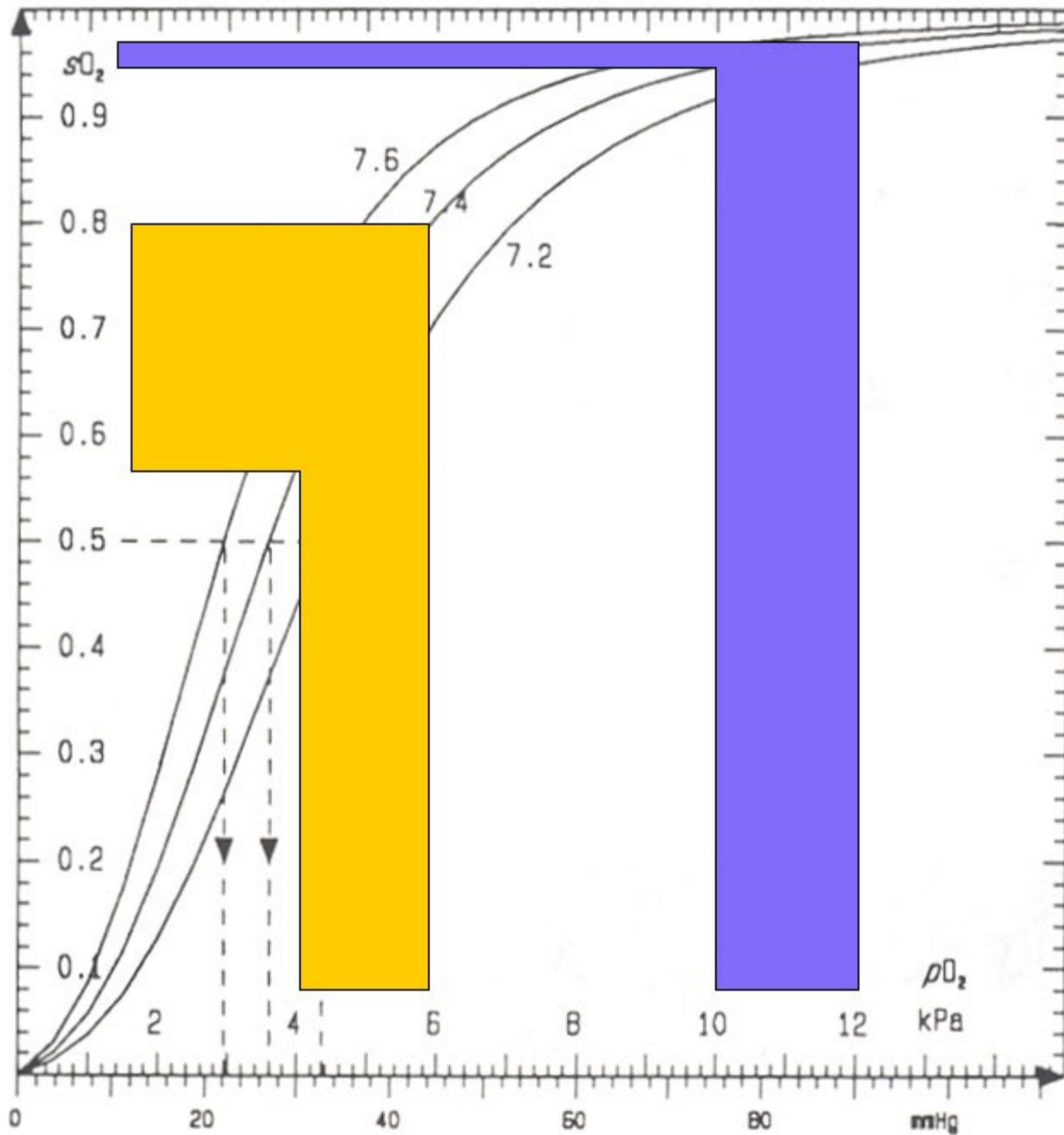
Disociační křivka kyslíku

Saturační křivka hemoglobinu

Vztah mezi pO_2 a saturací hemoglobinu kyslíkem

Poloha disociační křivky kyslíku
odráží afinitu kyslíku k hemoglobinu.

Matematickým vyjádřením je hodnota p_{50}

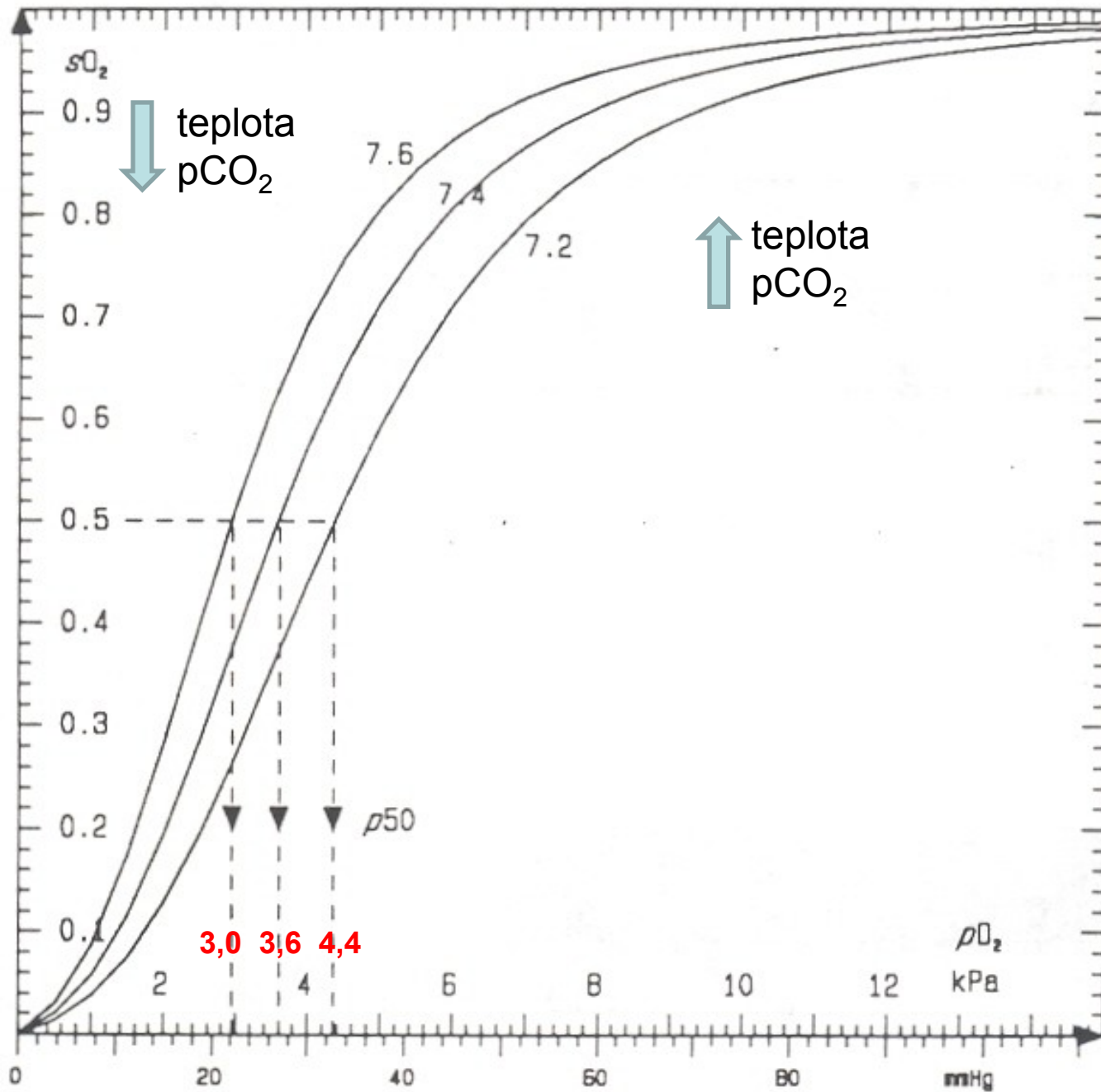
pO_2 potřebný pro 50% saturaci hemoglobinu kyslíkem

afinitu kyslíku k hemoglobinu snižuje:
(posun křivky doprava)

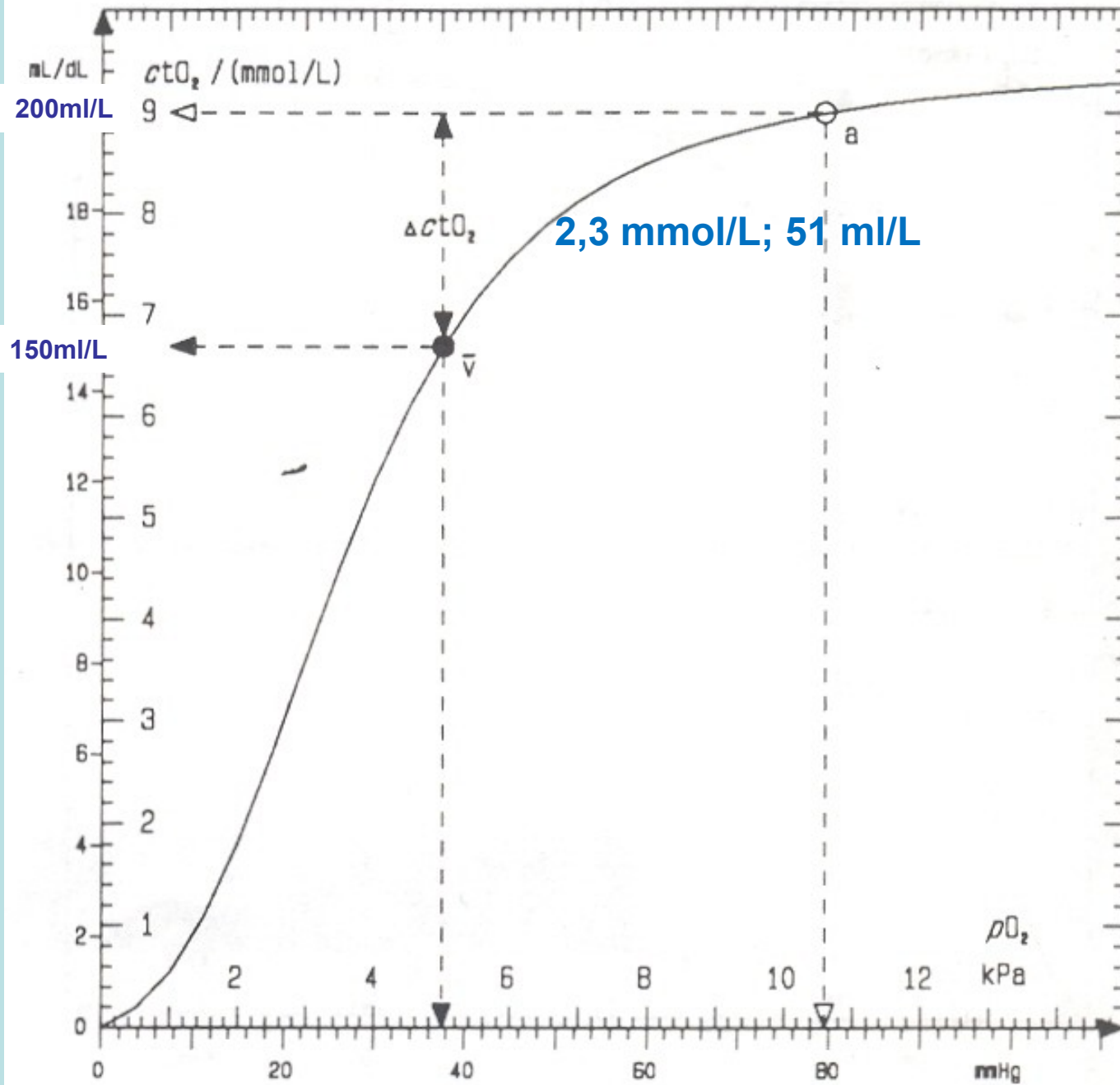
- zvýšená teplota
- snížené pH
- zvýšený pCO₂
- zvýšení koncentrace 2,3-difosfoglycerátu v erythrocytech

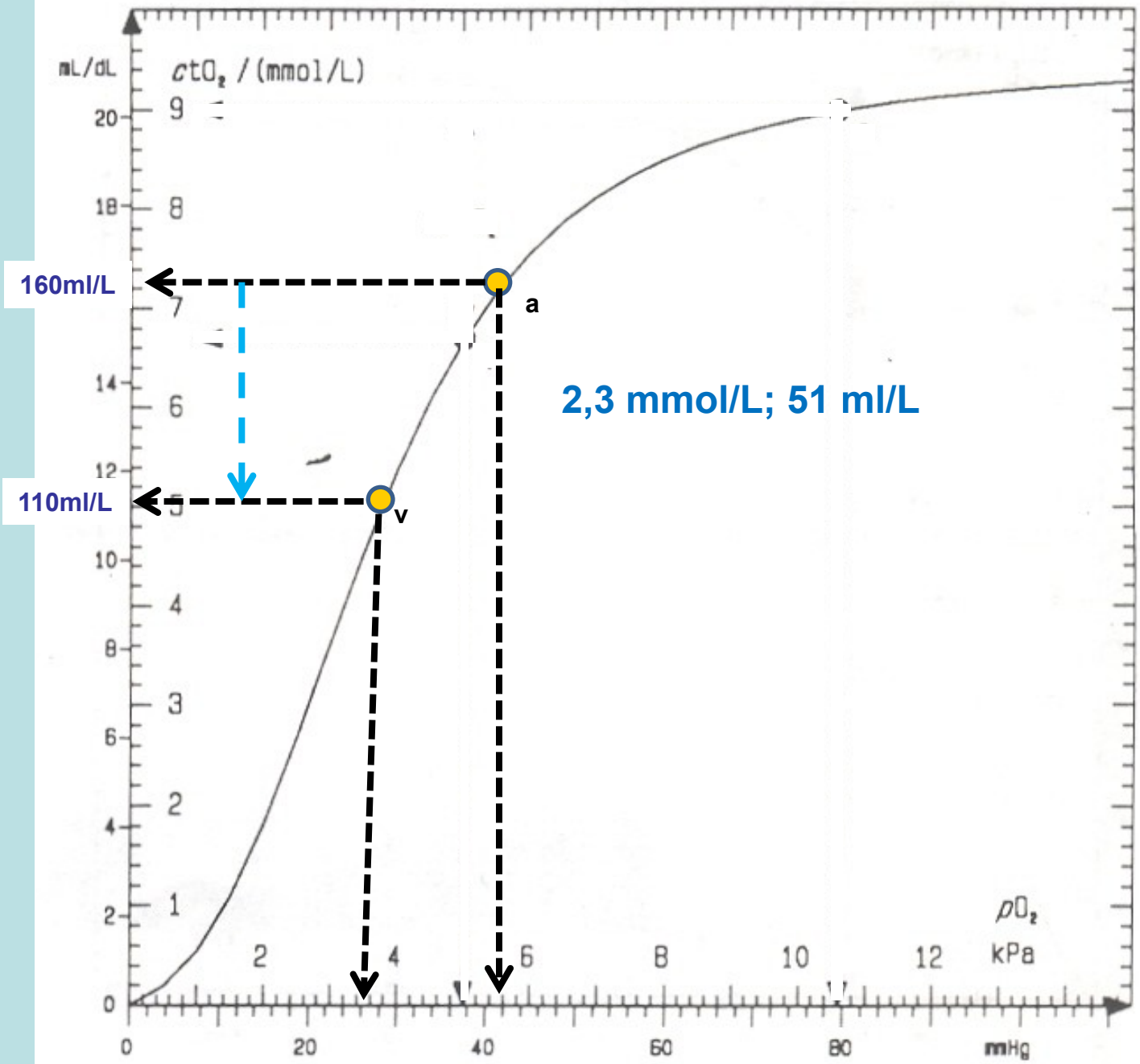
graficky.....posun křivky doprava

matematicky.....zvýšení hodnoty p₅₀

Kyslíkový gradient

	pO ₂ [kPa]
atmosferický vzduch	19,9
alveolární vzduch	14,6
arteriální krev	13,3
venózní krev	5,3 (<4,0.....<2,5)
cytoplazma buněk	2,7
mitochondrie	0,3

Možné příčiny hypoxie

Srdeční výdej

srdeční selhání
infarkt myokardu
hemodynamicky závažné arytmie

Prokrvení tkání

hypovolemie
šok
centralizace krevního oběhu

Respirační insuficience

Chronická respirační insuficience

- **parciální**, postihující dodávku kyslíku (hypoxie)
- **globální** spojená i s retencí oxidu uhličitého (hyperkapnie a respirační acidóza)

Akutní respirační insuficience

syndrom akutní dechové tísně-ARDS (adult respiratory distress syndrom) je závažný stav spojený s vysokou úmrtností. Často bývá spojen s šokovým stavem (šoková plíce) i jako součást multiorgánového selhání různé etiologie.

Plicní patologie

Plicní zánět ...pneumonie

Atelektáza ....bezvzdušnost

Plicní fibróza...vazivová přeměna

Nádor plic a bronchů

Pneumotorax ..kolaps plic

Plicní embolie

Hypoxie

nedostatek kyslíku ve tkáních

Kys. mléčná - produkt anaerobního metabolismu

[< 2,2 mmol/L]

1,3-4,4 mmol/L.....mortalita 20 %

4,5-8,9 mmol/L.....mortalita 73 %

septický stav

> 3,0 mmol/L .....špatná prognóza

Perinatální asfyxie

Asfyxie je jednou z nejčastějších příčin úmrtí nebo těžkého poškození plodu.

Příčiny mohou být na straně matky (srdeční, plicní choroby, porušený průtok krve placentou, abnormální děložní kontrakce) dále ji může vyvolat komprese nebo uzal na pupečníku, předčasné odloučení placenty nebo patologie plodu (vrozené srdeční vady, poruchy srdečního rytmu, těžká anemie, sepse, pneumonie apod).

Samostatnou jednotkou je **respiratory distress syndrom (RDS) novorozenců**.

Vyskytuje se především u nedonošených dětí. Příčinou je **nedostatek plicního surfaktantu** v nezralých plicích. Ten zabraňuje kolapsu alveolů v expiriu a brání tak vzniku funkčních atelektáz.

Stupeň **porodní asfyxie** se klinicky hodnotí pomocí **Apgar score**.

Hodnota score 0-3 v 5., 10., 15. a 20. minutě po porodu se považuje za výrazně patologickou.

K laboratornímu posouzení závažnosti hypoxie plodu se používá stanovení pH v pupečnickové krvi odebrané při porodu. **Pro hypoxii svědčí hodnota pH<7,0.**

Apgar score

Srdeční akce

Dýchání

Svalový tonus

Barva kůže

Reakce na podráždění

Hodnocení 0.....1.....2

Optimální hodnota 10

Těžká hypoxie 0 - 3

Vliv vysoké nadmořské výšky

Složení atmosferického vzduchu je stejné u hladiny moře i na Mount Everestu, liší se pouze barometrický tlak a tím i parciální tlak kyslíku. Snížený pO_2 působí hypoxii, která vyvolává řadu adaptačních reakcí. Při dlouhodobějším pobytu ve vyšší nadmořské výšce se jedná především o zvýšenou tvorbu erythropoetinu (EPO) v ledvinách s následnou stimulací tvorby hemoglobinu a erytrocytů s výsledným zvýšením kyslíkové kapacity krve. Zvyšuje se i 2,3-bisfosfoglycerát, který usnadňuje uvolňování kyslíku do tkání. Těchto adaptačních mechanismů se využívá při přípravě vysokohorských horolezců ale často i pro zvýšení kyslíkové výkonnosti u různých vrcholových sportovních disciplín.

Potápění

S opačnou problematikou se potýkají potápěči. S hloubkou ponoru pod hladinu se dramaticky zvyšuje tlak a tím i pO_2 vdechovaného vzduchu až do toxických hodnot. **Při dýchání vzduchu o stejném složení jako je atmosferický vzduch tak hrozí hyperoxie.** Pro potápění do větších hloubek se proto používá směs plynů, která obsahuje menší podíl kyslíku (tzv. Trimix). Nadbytečný dusík a kyslík je v této směsi nahrazen netečným plynem (heliem).

Biologický materiál pro měření kyslíku

Nejvhodnější materiál pro měření kyslíku je **arteriální krev**
(arteriální punkce je relativně invazivní výkon)

Arterializovaná kapilární krev z ušního lalůčku (dospělí)
z patičky (novorozenci)

Odběr krve musí být proveden anaerobně

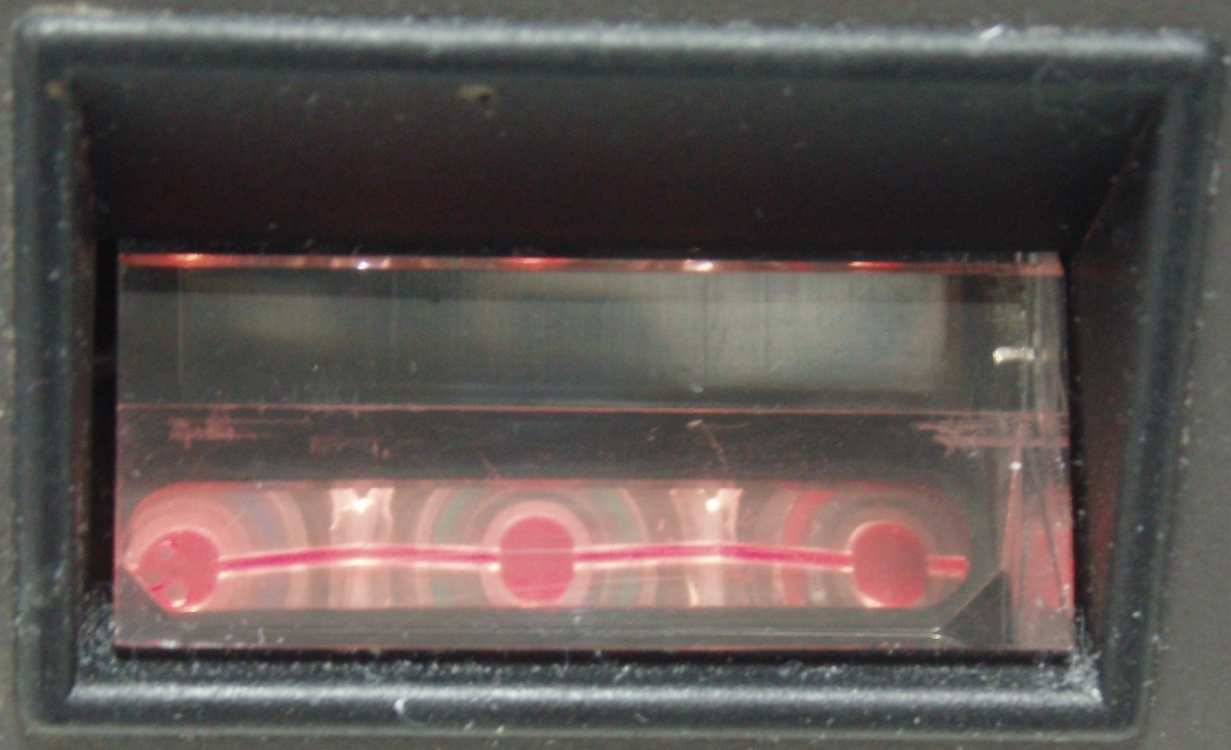

Blood gas

LOT 5094201

Exp. 2007-10

Energetický výdej a krytí energetické potřeby

Potřeba energie se liší - u různých pacientů
u různých chorob
v různém čase

Výpočet základního energetického výdeje

Harris-Benedict (rovnice)

výška (cm) .... váha(kg).... věk(roky).... pohlaví (M/W)

(BMR – Basal Metabolic Rate)- Harris Benedict

BMR (w): 655 + (9,6 x weight) + (1,8 x height) – (4,7 x age)

BMR (m): 66 + (13,8 x weight) + (5 x height) – (6,8 x age)

1°C nad 37°C..... + 10 %

střední stres ..... + 30 %

závažný stres..... + 100 %

Nepřímá kalorimetrie

Těsný vztah mezi energetickým výdejem a spotřebou kyslíku

Měření spotřeby kyslíku

rozdíl mezi obsahem kyslíku
ve vdechovaném a vydechovaném vzduchu

Nepřímá kalorimetrie

$$\text{O}_2 \text{ [l/min]} \times 1440 \times 4,83 \times 4,18 = \text{kJ}$$

Energetický ekvivalent
[kcal/l spotřebovaného kyslíku]

glukóza.....	5,05 kcal
tuk.....	4,69 kcal
bílkovina.....	4,49 kcal

Dusíková bilance

Dusíková bilance

$$\text{Proteiny [g]} \times 0.16 = \text{Dusík [g]}$$

$$\text{Urea [mmol/24h]} \times 0.0336 = \text{Dusík [g]}$$

100g bílkovin; AK x 0.16 = 16 g N

urea 450 mmol/24h x 0.0336 = 15 g N

extrarenal.....1-2 g N